O *noapte de mai*
sau fata din heleşteu[1]

Naiba să mai ştie ce-o fi asta! Se-apucă omul de-o treabă, se speteşte muncind, îşi scoate sufletul ca ogarul la vînat cînd aleargă pe urma iepurelui, şi t_O cu nimic nu se-alege; că, vezi, dacă-i la mijloc lucru diavolesc, luntre şi punte să te faci şi tot degeaba curg din senin belelele pe capul tău.[2]

•ie *iv* i

HANNA

«rwr, (;v

Răsuna de cîntece tot satul***, dintr-un capăt în celălalt. Soarele scăpata, iar flăcăii şi fetele, osteniţi de cît robotiseră peste zi şi mai lăsînd uitării acum cele griji, se strîngeau gălăgioşi pîlcuri-pîlcuri pe uliţe, unde, sub cerul senin şi încă luminat o vreme, dădeau frîu slobod inimii lor voioase, pornindu-se pe fel de fel de cîntece, din care însă niciodată nu lipsea şi o unduire de tristeţe. Iar înserarea, stînd parcă la gînduri, învăluia visătoare cu negrul ei zăbranic albăstrimea cerului, preschimbînd firea întreagă într-o lume de umbre vagi ce sporeau orice depărtare. începuse de la un timp să se întunece; şi cîntecele tot nu conteneau. Cu bandura în mîini, un cazac tînăr, Levko. feciorul primarelui din sat, îşi tot deschidea drum printre flăcăii şi fetele ce cîntau necontenit, şi aşa, pe nebăgate seamă, se îndepărta de ei mereu. Poartă cazacul nostru cuşmă făloasă, făcută din pielcică de miel de Reşetilovka. Şi dueîndu-se mai departe pe una dintre uliţe, îşi trece întruna degetele peste strune, iar paşii lui saltă în tactul cîntecului pe care-l zdrăngăneşte. Iată-l că s-a oprit binişor în dreptui unei căsuţe străjuite de cîţiva tufari de vişin. A cui să fie oare căsuţa asta? Cine o fi stînd aici? Numai o clipă rămase tăcut cazacul, şi apoi începu să cînte din gură şi din bandura:

Soarele-a apus, noaptea s-a lăsat, ,., *Vino, sufletele, vin la pieptul meufî*

Na c-a adormit pesemne mîndruliţa mea; greu mai doarme ochioasa! ăi cazacul cînd isprăvi de cintat şi, pe urmă, apropiindu-se de fereastră, cu glas scăzut: Galia! Galia! chiar dormi sau nu mai vrei cumva să mă fiă d bă mă că ţie frică să nu ne vadă cineva împreună ort

fflă cu g

) Ţj.$_e$ frică, de bună seamă că ţi-e frică să nu ne vadă cineva împreună, ort ate crezi că-i frig afară şi nu vrei să-ţi îngheţe dalbii obrăjori. Nu-ţi fie frică: u trece nimeni acum pe-aici. Şi nici rece nu-i deloc, măcar că s-a făcut seară. Dar chiar de-ar fi să treacă pe drum cineva, nu purta grijă: cu minteanul mi $_{te}$.oi cuprinde lîngă mine, brîul peste noi amîndoi mi l-oi petrece, braţele mele pavăză ţi-or fi - şi nu ne-o vedea nimeni. Ori de-o fi să adie vînt rece, eu mai tare mi te-oi strînge la piept, de încălzit cu sărutări te-oi încălzi, cuşma mi-oi aşterne-o peste gingaşele-ţi picioruşe. Sufletele, puişorule, odorule! măcar o clipă arată-mi-te la geam. Numai dalbă mînuţa ta strecoar-o prin fereastră afară spre mine... Eee, vă să zică te prefaci că dormi, te ţii mîndră! rosti apoi cu glas mai tare cazacul şi din glasul lui puteai înţelege ce ruşine-i era că se umilise cîteva clipe. Şi adăugă: Pofteşti să-ţi baţi joc de mine? Atunci rămîi sănătoasă!

După care cuvinte se răsuci în călcîie, îşi împinse cuşma pe-o sprinceană şi plecă de la geam călcînd ţanţoş şi zdrăngănind din nou, încetişor, din bandură. Dar tot atunci seîndurica din care era lucrată clampa uşii se clinti lasmdu-se în jos: uşa scîrţîi, se dădu de perete şi iată, îi păşi pragul, ieşind din casă, o codană în floarea primăverilor ei ce nu erau mai multe de şaptesprezece; învăluită de negurile înserării, fata, fără să-şi ia mîna de pe clampă, cată în jur sfiită. încă nu se lăsase pe deplin întunericul, se vedeau bine ochii fetei, limpezi, ce licăreau mîngîios ca două steluţe; la gît i se vedea la fel sclipirea salbei roşii, de mărgean; iar agerei priviri a flăcăului cu atît mai mult nu izbuti să-i scape roşeaţa dintr-o dată năvălită în obrajii ruşinoasei codane.

— Tare mai eşti iute! îi spuse ea încet. Ţi-a şi sărit ţandăra. Dar ce ţi-ai găsit şi tu să vii chiar de pe acum? Trece întruna ba încolo, ba încolo atîta lume pe uliţe... Tremur de nu mai pot.

— Ba nu, să nu tremuri, comoara sufletului meu! Strînge-te în mine cît poţi de tare! spuse flăcăul iutnd-o în braţe şi - după ce-şi aruncă la spate bandura pe care o purta peste umăr, legată cu o curea lungă - se lăsă lîngă

, fată acolo unde se aşezase ea, la doi paşi de uşa casei, şi urmă: Ştii doar că nici . ^{u}i ceas nu pot răbda să fiu departe de tine.

j — Ştii la ce mă gîndesc? îi curmă vorba codana, dusă pe gînduri, în timp i ^{f}e-l privea ochi în ochi. Mereu parcă-mi tot şopteşte la ureche nu ştiu cine că j de-acum înainte n-o

să ne mai vedem aşa des. Răi la suflet sînt aici oamenii: ij [ete]te, toate se uită la mine atît de pizmaş: iară băieţii... Ba şi mama. de la un timp, văd eu, mă ţine tot mai din scurt. îţi spun drept, printre străini mi-a fost traiul mai uşor decît aici.
§

Şi-i citeai pe faţă o mîhnire cînd rosti vorbele acestea.
— Nu-s decît două luni de cînd stai cu-ai tăi şi te-ai şi săturat? Ori nu ţj.e urît cumva şi cu mine?
— A, nu, cu tine nu! îi răspunse ea cu un zîmbet şiret. Că tu mi-eşti drag cazace sprincenat! Dragu mi-e drag de ochii tăi focoşi şi, numai cît ne vedem parcă rîde inima-n mine: voioasă mi-o simt, împăcată mi-o simt; dragu mjt cum îţi joci şăgalnică sub nas neagra mustaţă; dragu mi-e şi cînd treci pe uljţj cîntînd din gură şi din bandură, iar eu te-ascult dusă.
— Galia! se înflăcăra flăcăul, sărutînd-o şi strîngînd-o mai tare la piept.
— Nu, stai binişor! Gata, Levko. Mai întîi ce ştire-mi dai? I-ai spus lui taică-tau?
— Ce? întrebă el, ca trezindu-se dintr-un vis. Că vreau să mă însor şi că tu vrei să-mi fii nevastă... i-am spus.
Dar abătut ce mai suna pe buzele lui cuvîntul acesta: „i-am spus"! -Şi?
— Parc-o mai poţi scoate la vreun capăt cu el? S-a prefăcut ghiujul că-i surd oală, cum are obicei totdeauna: cică „n-aud" şi m-a mai şi ocărit că, zice. „Dumnezeu ştie pe unde-mi tot umbli creanga" şi că-mi fac de cap, că mă ţin de şotii cu băieţii pe uliţe. Dar nu-ţi face inimă rea, Galia! Pe cuvîntul meu de cazac- nu mă las pînă n-o să-l înduplec!
— Bineînţeles. Că tu, Levko, numai o vorbă cînd îi spui cuiva, totdeauna ţi se face pînă la urmă pe voie. Ştiu asta din ce mi se întîmplă mie: cîteodată n-aş vrea cum vrei tu, dar numai cît rosteşti un cuvinţel - vreau, nu vreau, fac cum spui tu. Ia uite, ia uite colo! adăugă fata lăsîndu-şi capul pe umărul lui şi înălţîndu-şi privirile spre nemărginirea dulcei albăstrimi a cerului ucrainean, perdeluit, acolo unde întîlnea pămîntul, de frunzişul des al vişinilor din faţa casei. Vezi? Colo, hăt-departe, au început să sclipească nişte steluţe: una, încă una şi a treia şi a patra şi a cincea... Asta, nu-i aşa, Levko? înseamnă că îngerii, cum stau ei în sfintele lor căscioare din cer, deschid unul cîte unul tot altă fereastră şi se uită încoace spre noi - aşa-i că da, Levko? Se uită îngerii la noi cei de pe faţa pămîntului, da? Ce-ar fi să aibă oamenii aripi ca păsările? Aş zbura şi-aş tot zbura într-acolo sus, sus... Oh, mă şi ia frica! Aici, la noi, nu ajunge cu vîrful pînă-n cer nici un stejar. Dar am auzit că undeva, peste mări şi ţări, este un copac aşa de înalt, că i se leagănă coroana drept în ceruri şi cică pe acolo se lasă Dumnezeu din creangă-n creangă cînd coboară în noaptea învierii pe pămînt.
— Ba nu, Galia, că are El, Dumnezeu, o scară lungă de la cer pîna aici jos, la noi. I-o reazămă de tărîmul raiului sfinţii arhangheli înainte să înceapă învierea, şi numai cît pune Dumnezeu piciorul pe cel dinţii fuscel. toate duhurile rele din lume fug de-şi scot ochii, pînă pică alivanta în iad, şi iacă de aceea de Paşti nu se mai află pe pămînt nici o iazmă. 0•y w,(•

Ce lină-i unduirea apei, parc-ar legăna un prunc în covată, murmură a arătînd cu ochii heleşteul vegheat ca în raclă de posaca, cernita pădure A rtari din jurul lui şi bocit de răchiţile ce-şi afundau în apă ramurile trist lecate. Ca un moşneag nevolnic, dar tot destrăbălat, heleşteul, ţinînd în acea-i îmbrăţişare mohorîta cerului boltă atît de îndepărtată de el, potopea cu fruturi de gheaţă stelele ce se aprindeau întruna, plutind nehotărîte în Sazduhul cald al nopţii şi fremătînd din ce în ce mai tare, de parcă presimţeau că va să se arate curînd strălucitul crai al nopţilor, Crai-nou. In coasta pădurii, oe deal, o casă mare, veche, de bîrne, pirotea cu obloanele trase; numai bălării şi muşchi pe acoperişul ei; în dreptul ferestrelor, astupîndu-i-le, crescuseră nişte meri frunzoşi; umbroasa pădure o împresura cufundînd-o într-un întuneric urîcios; bătătura i-o cotropise desimea unui aluniş, ce-şi rostogolea apoi tufişurile spre malul heleşteului. Hanna, privind lung clădirea aceea ca un conac, spuse:
— Ţin minte doar ca prin vis: demult, demult, cînd eram mică de tot şi stăm în sat aici, cu mama, auzeam povestindu-se nişte întîmplări fioroase ce s-au petrecut în casa aceea. Levko, tu de bună seamă că le ştii, hai poves-teşte-mi-le!...

— Ia lasă-le păcatelor, iubito! Cîte şi mai cîte nu îndrugă cumetrele şi toţi nesăbuiţii. Numai cît te-aş speria; ţi s-ar face frică, o să dormi rău.
— Ba să-mi povesteşti! Hai, iubitule, hai, cazace sprîncenat, povesteşte-mi! stărui ea, îmbrăţişîndu-l şi lipindu-şi obrazul de obrazul lui... Dacă nu, înseamnă că nu mă iubeşti, înseamnă că ţi-ai găsit altă fată... Hai, las că n-o să mi se facă nici o frică şi-o să dorm bine toată noaptea. Dar dacă nu-mi povesteşti, atunci chiar că n-o să mai pot adormi în noaptea asta: au să mă canonească gîndurile... Hai, povesteşte-mi!
— Adevărată-i pesemne vorba că fetele au ele un drăcuşor al lor, care le-mboldeşte să nu se lase pînă n-or afla totul... Bun, ascultă ici. în casa aceea, draga mea, şi-a dus viaţa mai demult un sotnic. Sotnicul avea o fată, curat domniţă: cu pieliţa feţei albă ca neaua, ca a ta de albă. Trecuse cîtăva vreme de cînd rămăsese văduv sotnicul: ce s-a gîndit el? hai să se-nsoare a doua oară. „Tătucă, da o să mai ţii la mine ca înainte şi-o să mă mai răsfeţi, după ce-o să-ţi iei altă nevastă?" - „O să ţiu, fata tatei; o să-mi fii şi mai dragă ^CŞ înainte! O să te răsfăţ, fata tatei: cercei şi mai mîndri, salbe şi mai mîndre o ^sa-ţi dăruiesc." Şi-a durat dară sotnicul casă nouă, a adus în casă nevastă •mără. De frumoasă, frumoasă era nevasta lui de-a doua. Bujori în obraz avea, ţ Pieliţă albă, nevasta lui de-a doua, tînără; numai că atît de crîncen căta la "ca-sa vitregă, încît de spaimă, fata, cînd a văzut-o, a dat un ţipăt: şi cît a ţinut ^Zllw nici un cuvînt nu i-a spus fetei neîndurata de maşteră. Pe urmă s-a făcut ^n°apte. sotnicul s-a dus cu tinerica de nevastă-sa în iatacul lor: fata, domniţa ^n°astră albă ca zăpada, a intrat în cămăruţa ei şi a tras ivărul. Tare-i mai era

«te fcjţ«n Wn«tina ₙs i» • V.
-"Sol

amară inima; a podidit-o plînsul. Cînd, ce să vadă? vine spre ea pîş-pîş pe fw o pisică neagră, cumplită: cu blana scînteind, de parcă-i luase foc, şi cu ghear de fier - că i se auzeau ghearele ţăcănind în duşumele. Speriată, fata se u iute pe-o laviţă - mîţa, după ea. De pe laviţă, fata sare atunci pe cuptor -- nv vine şi-aici, şi-apoi deodată i se azvîrle-n piept şi dă s-o gîtuie. Trage fata un ţipăt, o înşfacă şi-o trinteşte jos, de podele: cumplita de pisică iarăşi se apropjₑ tiptil. Şi-a ieşit fata din fire. Pe perete sta agăţată într-un cui sabia lui tata-su Pune ea mîna la iuţeală pe sabie şi zdrang! o dată cu tăişul în podele, de-j zboară miţei cît colo una din labele acelea cu gheare de fier: miţa, miau! mai să-ţi ia auzul, fuge într-un ungher întunecos şi pe urmă se face nevăzută. Toată ziua, nevasta de-a doua a sotnicului n-a ieşit nici măcar o clipă din cămara ei; abia a treia zi s-a arătat şi umbla legată la mînă. A priceput atunci biată dom niţa că mama ei vitregă era o vrăjitoare şi că mîna i-o sfîrtecase ea, domniţa. A patra zi, sotnicul îi porunceşte fiică-sei ca unei slugi să care apă, să măture prin casă şi altminteri să nu-i calce cumva piciorul prin odăile boiereşti. Greu i-a mai venit, sărmănica de ea, dar ce să facă? s-a pus să împlinească voia lui tată-său. într-a cincea zi, sotnicul lăsîndu-şi fata desculţă, a izgonit-o din casa lui, să se ducă unde-o şti, şi nici măcar o coajă de pîine nu i-a dat, să aibă la drum. Şi atunci, în palme îngropîndu-şi gingaşă faţa, s-a pornit domniţa noastră pe-un plîns neogoit: „Tătucă, tătucă, ai dat-o pierzaniei pe fiică-ta! în negru păcat te-a dus vrăjitoarea, ca să-ţi piardă sufletul! De-acum îndure-se Dumnezeu de tine; că mie una, vai şi amar, el pe cît văd nu-mi mai îngăduie să-mi duc zilele pe faţa lumii!"... Ajungînd aici cu povestea, Levko spuse arătîndu-i Hannei casa care fusese odinioară a sotnicului:
— Ia uite: colo, mai departe de casă, ţărmul se prăpăstuieşte cel mai oblu! De acolo, de sus, s-a aruncat domniţa în heleşteu şi de-atunci dusă a fost dintre cei vii...
— Şi vrăjitoarea? îi tăie vorba Hanna, înfricoşată şi privindu-l ţintă cu ochi înlăcrimaţi.
— Vrăjitoarea? Umblă babele cu scorneli, cum că de-atunci în fiecare noapte cu lună toate fetele şi femeile tinere care s-au înecat aici ies din heleşteu şi se strîng pe pajiştea din livada conacului, să le dogorească văpaia lunii: şi cică fata sotnicului ar fi ajuns căpetenia lor. într-o noapte, a văzut-o pe mamă-sa vitregă

pe malul apei şi s-a năpustit asupra ei: ţipa şi-şi tîra maştera în heleşteu. Dar vrăjitoarea s-a priceput pînă şi de data asta cum s-o înşele; cînd s-a pomenit la fundul apei, pe loc s-a preschimbat într-o fată înecată cum erau şi celelalte, şi aşa a scăpat de pedeapsa care o aştepta, că ele hotărîseră s-o snopească în bătaie cu nuiele verzi atunci rupte din stuh. Cînd te-ai potrivi la tot ce înşiră proastele de muieri... Mai povestesc unele cum că noapte de noapte domniţa adună în jurul ei fetele înecate aici şi-apoi le ia una cîte una. cercetează amănunţit cu privirea chipul fiecăreia dintre ele şi se munceşte în

f Iul să-şi dea seama care din toate o fi vrăjitoarea; dar pînă acum nici c-a 1°a Si că. dacă-i pică-n mînă un om viu, numaidecît îl pune să-i ghicească sub w uî căreia dintre înecate se ascunde vrăjitoarea, că de nu, zice, te înec şi pe Iaca de-alde astea istorisesc cei bătrîni din sat, Galia... Stăpînul de azi al tine nacului, un pan, vrea să clădească pe locul acesta o velniţă şi de-aceea a şi C mis aiciun meşter-velnicer... Ia! se-aud glasuri. Se-mprăştie pe la casele lor flăcăii şi fetele, au isprăvit de cîntat. Cu bine. Galia! Somn uşor, nu te mai "ndi la cte scornesc şi trăncănesc cumetrele, cînd n-au ce face!

Si spunînd aceste, o strînse mai tare în braţe, o sărută şi plecă.

— Cu bine, Levko! îi răspunse Hanna furată de gînduri şi nu-şi mai putea lua ochii de la întunecoasa pădure din faţa ei.

în zare, de cîtva timp începuse a tot ieşi măreaţă la iveală o jumătate de lună urieşească, roşie ca o vatră de jeratic. Cealaltă jumătate a lunei încă nu răzbise de sub pămînt, dar firea întreagă se şi umpluse de o lumină care avea nu ştiu ce, falnic. Zvîcnea de scînteieri heleşteul. Umbrele copacilor se desenau acum din ce în ce mai limpede pe întunecatul lor aşternut de ierburi.

— Cu bine, Hanna! auzi fata un glas în spatele ei şi cineva o sărută în fugă.

— Te-ai întors? se miră ea, dar cînd privi îndărăt, dădu cu ochii de un alt flăcău, unul pe care nu-l cunoştea, şi se trase numaidecît deoparte. A

— Cu bine, Hanna! auzi din nou, şi din nou o sărută careva pe obraz. icJ

— Na, mi-a adus dracu încă unul! făcu ea cu glas tare, mîniindu-se. -l

— Cu bine, dragă Hanna!

— Ba şi-un al treilea! ut

— Cu bine! cu bine! cu bine, Hanna! Şi o ploaie de sărutări se abătu prin întuneric din toate părţile asupra ei.

— Ei, da chiar că sînteţi o droaie! strigă Hanna smuncindu-se şi scăpînd cu fuga dintre flăcăii ce se îndesau care mai de care s-o prindă-n braţe. Cum nu li se mai urăşte odată? Una, două, stai să te sărutăm! Acuşi-acuşi, zău, n-o să mai poţi face un pas afară din casă de răul lor!

După care vorbe ale fetei, nu se mai auzi decît bufnetul uşii trîntite şi apoi scrîşnetul răstit al ivărului în scoaba lui de fier.

m

PRIMARELE

Ştiţi ce-i o noapte ucraineană? Oh, dar de unde să ştiţi dumneavoastră cum e o astfel de noapte? Ia priviţi-o cu luare-aminte: în vîrful cerului, de

1 N- v-
"6W

veghe, luna. Imensitatea bolţii cereşti s-a lărgit, a mutat zările şi mai snre infinit. Puzderie de stele ard în tărie şi o însufleţesc. Peste faţa întregii cîrrm; s-a aşternut o lumină argintoasă; aerul - o minune: proaspăt şi răcoros, şj t mîngîie şi rostogoleşte neîncetat valurile unui ocean de miresme. Noapte dumnezeiască! Noapte fermecată! Rămase în neclintire şi reculegere, pădurile tainuind întunericul din sînul lor, şi-au lepădat Ia

pămînt gigantica umbră Heleşteiele visează în pace, cu neastîmpărul undelor acum potolit; Ca întemnifată-i apa lor întunecoasă şi rece între livezile a căror verde-neagră desime stă de-o păzeşte încruntată. Virginalele tufişuri de mălini şi cireşi tineri şi-au întins sfielnic rădăcinile spre cleştarul izvoarelor, şi de fiecare dată, parcă ieşindu-şi din răbdări şi supărîndu-se, îşi foşnesc uşor frunzişul cînd fluşturaticul, frumosul zburător, zefirul de peste noapte, se-apropie de ele tiptil şi din fugă le fură o sărutare. Doarme dusă preajma toată. Dar, sus, în tării, freamătă de viaţă totul, totul e o minunăţie, toată slava cerului străluce triumfal. Şi sufletul omenesc se simte atunci redat imensităţii, iar din străfundurile lui răsar şi ţi se arată în minte, armonios, mulţime de gingaşe năluciri ce joacă strălucitoare ca argintul. Noapte dumnezeiască! Noapte fermecată! Şi numai ce, deodată, se trezeşte, prinde viaţă totul în jur: şi pădurile şi heleşteiele, şi cîmpia. Răsună maiestuoasa cascadă de triluri a privighetorii ucrainene, de ţi se pare că pîna şi luna, pe crugul ei din naltul cerurilor, stă s-o asculte... Pe dîmb, satul, neclintit ca într-o vrajă, îşi continuă somnul lin. Par şi mai albe şirurile lui de căscioare bătute de lună; în întunericul nopţii, scunzii pereţi ai căsuţelor lucesc, de-ţi iau ochii. Nu se mai aud nicăieri cîntecele fetelor şi flăcăilor. Linişte deplină. Prin casele celor ce ascultă de înţeleaptă poruncă a bisericii, toţi s-au culcat de mult. Doar ici-colo de mai zăreşti lumină în gemuleţul vreunei ferestre. Rare, curţile unde-au întîrziat cumva ai casei la cină şi-abia acum apucă s-o isprăvească.

— Nu, hopakul nu se joacă aşa! Stau eu, mă uit: nu se loveşte. Ce tot îndrugă cumătrul?... Uite ici: hop şi-aşa, hop şi-aşa, hop, hop, hop! Venea pe uliţă, jucînd din mers un soi de tananica şi vorbind tare cu sine însuşi, un ţăran între două vîrste, băut zdravăn, şi care urmă: Zău că nu se joacă-aşa! La ce să mint! Zău, nu! Uite ici, ascultă: hop şi-aşa, hop şi-aşa, hop, hop, hop!

— Ia uite-l cum şi-a băut minţile! se uimi o femeie, una mai stătută, care i trecea pe drum cu o sarcină de paie în braţe. Mai treacă-meargă dacă ar fi un flăcău, dar iote la el, porcul bătrîn, se face de risul copiilor, ţopăind noaptea pe uliţă! Du-te, creştine, acasă! De mult trebuia să fii culcat!

— Păi mă duc, spuse ţăranul stînd locului. Mă duc. Că nu ţin eu cont de nici un primare, d-apoi ce crede el, *umfla-i-l-ar benga pe tat-suH* dacă-i cîrmuitor, dacă taie şi spînzură-n sat gata, de-acu poa să umble cu nasul pe sus? Ce mai-mare? care mai-mare! Mie eu mi-s mai-mare. Na, să mă trăsnească Dumnezeu! Dumnezeu aici pe loc să mă trăsnească, dacă nu mi-s eu mie cel

re! Asta-i, că de nu, apăi ia... Şi, îndreptîndu-se spre cea dintîi casă ce-i 01 [n cale. se opri Ia fereastră, bîjbîind cu degetele pe geam şi trudindu-se să îf" cumva acolo de clanţa uşii. Hei, nevastă, ian descuie! Hai mai iute, nevastă.

uzi? vin de-mi descuie! Ţi-a sosit cazacul acasă, să mai hodinească şi el! n Unde baţi în geam, Kalenik? Ai nimerit la casă străină! rîseră în spatele i cîteva fete, care se-ntorccau de pe unde cîntaseră pe uliţe. Vrei să-ţi arătăm uUndestaitu

Arataţi-mi, leliţe dragi!

— Leliţe? îi luă cuvîntul din gură una dintre fete. I-auziţi ce frumos vorbeşte cu noi Kalenik! Hai. drept răsplată, chiar să-i arătăm unde-i casa iui Dar nu aşa: mai întîi, ia mai joacă puţintel, să te vedem!

— Eu, să joc?... răspunse Kalenik cu limba încleiată. Ehei, că şirete-mi mai sinteţi voi, fetelor! Şi începu să rîdă clătinînd în aer spre ele un deget, chipurile a ameninţare, şi în acelaşi timp dînd doi paşi îndărăt, nu de alta, dar nu-l mai ţineau locului picioarele. Da mă lăsaţi să vă sărut? Ca eu pe toate m-apuc să vă sărut, pe toate!... Şi numai ce porni spre ele în fugă. însă cu paşi strîmbi.

Fetele dădură un ţipăt şi se buluciră într-o parte, ferindu-i-se din cale; mai pe urmă, văzînd că nu prea era el iute de picior, prinseră inimă şi trecură fuga-fuga de cealaltă parte.

— Casa ta, uite-o colo! strigară toate într-un glas, văzîndu-şi de drum şi arătîndu-i de departe cu degetul o izbă mult mai mare decît celelalte, izba primarelui. Ascultător, Kalenik porni agale într-acolo, apucîndu-se din nou a-l face cu ou şi cu oţet, în gura mare, pe mai-marele satului.

Dar cine-o fi primarele acesta care a stîrnit pe seamă-i păreri şi vorbe atît de proaste? O, primarele acesta e om de mare vază în sat. Pîn-o ajunge Kalenik în cele din urmă acasă,

avem fără îndoială destul răgaz să povestim cîte ceva despre primar. Nu-i gospodar în sat să nu-şi scoată cuşma din cap în faţa lui: îi dau *bineţe*[6] toate fetele, chiar şi copilele. Ce flăcău n-ar dori să fie el primare? Orice pungă de tutun îşi desface băierile în faţa lui; şi tot timpul cît boantele-i degete scurmă fără păsare în tabachera lucrată din scoarţă de tei a vreunui ţăran cu dare de mînă, stăpînul tabacherei, luîndu-şi cuşma din cap, stă şi-aşteaptă în picioare, smerit. La adunările obşteşti sau, cum se mai spune, a Sfat, măcar că primarele se bizuie acolo numai pe cîţiva, totdeauna iese pe-a lui. el hotărăşte singur mai totul, drept care, la dres şi netezit şoseaua sau la sapat şanţurile, trimite în corvezi pe cine pofteşte el. E om posac, zborşit la •aţă şi vorba lungă nu-i place. Cîndva demult, tare demult, Maria-sa împără-teasa Caterina, slăvită fie-i pomenirea, purcezînd la drum cu caleaşca pînă-n Crimeea , a fost pus şi el în alai, s-o însoţească dimpreună cu alţii; două zile ln cap a purtat slujba aceasta, ba chiar s-a şi învrednicit o dată să şadă pe capră alături de vizitiul împărătesc. Şi iacă, tocmai de pe atunci s-a învăţat primarele Sa Pună uneori bărbia în piept arătînd că stă de chibzuieşte întru sine ceva de

.[1] *N. V.*

C0(

mare însemnătate, iar în timpul acesta, netezindu-şi lungile-i mustăţi lăsate n oală, să arunce pe sub sprîncene cîte-o privire ageră şi tot de-atunci desnr orice i-ai vorbi, el nesmintit găseşte o pricină ca să sucească vorba cumva şi s-povestească iarăşi cum i-a fost călăuz ţarinei şi cum şedea pe capra căleşti împărăteşti. Cîteodată îi place să facă pe surdul - cu osebire, cînd aude cev3 ce n-ar dori să audă. Şi nu poate suferi spilcuiala: contăş de postav negru din cel ţesut de casă - asta-i haina lui de orice zi, nimeni nu l-a văzut niciodată sa poarte altceva, decît doar pe vremea cînd călătorea ţarina spre Crimeea, iarel cu prilejul acela, îşi pusese pe deasupra laibăr căzăcesc, albastru. Dar cum au fost toate pe acea vreme nu prea are cine-şi aminti în sat la noi; şi laibaruj primarele îl ţine încuiat în sipet. Nevastă n-are, e văduv; şi-a adus în casă o cumnată, îi face ea de mîncare la amiază şi seara şi mai spală cele laviţe, văruieşte, îi toarce pînza pentru cămăşi, duce toată gospodăria. Umblă vorbe prin sat cum că nu i-ar fi rudă în nici un fel cumnata asta; dar primarelui am văzut noi că mulţi îi poartă sîmbetele şi că tare-s bucuroşi să zvonească pe seama lui, ponegrindu-l. De altfel, poate că asemenea vorbe s-or fi iscat şi din pricină că, totdeauna, cumnatei deloc nu-i vine bine cînd se duce primarele la cîmp, dacă-i plin cîmpul de femei ieşite la seceriş, ori cînd se duce el cumva la vreun cazac, iar fiica acelui cazac e-o tinerică. Dreptu-i că-i chior de-un ochi primarele; în schimb, ochiul ce i-a rămas e tare mehenghi, de hăt-departe deosebeşte orice leliţă nurlie. Atît numai că primarele nu soarbe niciodată cu ochiul chipul vreunei femeiuşti cu vino-ncoa pînă ce mai întîi nu se uită bine într-o parte şi-n alta, să nu-l zărească te-ntrebi de unde cumnată-sa. Iată însă că, din vorbă-n vorbă, am povestit despre primar cam tot ce trebuia povestit; iar pînă acum beţivanul de Kelenik n-a ajuns nici la jumătatea drumului, aşa încît mult timp de-aici înainte l-a cinstit mai departe pe cîrmuitorul satului cu belşug de vorbe alese cum îi veneau la gură ele, alene şi fără şir, pe măsura împleticitei lui limbi.

III

UN NEAŞTEPTAT PROTIVNIC ÎN DRAGOSTE. UNELTIREA

i

— Nu, măi băieţi, nu. nu vreau! Prea vă ţineţi de nazbîtii! Vouă nu vi s-a iirit odată cu nebuniile? Destul ne-a mers buhul şi-aşa că am fi cică nişte spînzuraţi. Mai bine duceţi-vă la culcare! le răspunse Levko zvăpăiaţilor săi prieteni, care-i ceruseră să mai pună la cale împreună cu ei vreo şotie. Cu

jnăi fîrtaţi! Noapte bună! adăugă Levko şi se îndepărtă cu paşi repezi, Îcînd în lungul uliţei.

Hanna, mîndruliţa mea cu ochii ca două stele, o fi dormind oare acum?"

"ntrebă cfnd ajunse aproape de căsuţa ce-o ştim noi, căsuţa aceea străjuită f vJsJnj. în liniştea nopţii se auzeau lîngă căsuţă nişte glasuri scăzute. Levko

"tu locului. Printre pomi, în întuneric, zărise ceva alb, o cămaşă... „Ce-i S ta?" ÎŞ sPuse ? dîndu-se binişor mai aproape, se feri pe după un trunchi. Razele **lunii** cădeau pe chipul unei fete ce sta în picioare şi pe care el atunci

putu vedea şi cunoaşte... Hanna! Dar bărbatul acesta înalt, întors cu spatele spre Levko,

cine-o fi? Zadarnic s-a uitat ţintă flăcăul, agerindu-şi privirile: întunericul îl tăinuia pe celălalt din tălpi în creştet. Numai din faţă îl ajungea puţintel bătaia lunii; dar, la cel dintîi pas pe care l-ar mai fi făcut înainte, Levko strica totul, l-ar fi simţit ceilalţi doi numaidecît. Se sprijini fără zgomot de un pom, hotărîndu-se să rămînă acolo, stană. O auzi pe fată rostind desluşit numele lui. Lunganul răspunse încet, cu un soi de mîrîială în glas:

— Levko? Lui încă nu i s-a dus caşul de la gură! De l-oi prinde vreodată pe-aici, pe la tine, îl iau de păr...

— Tare-aş vrea să aflu cine-i coţcarul ăsta de se laudă c-o să mă ia de păr! bombăni Levko neauzit şi ciuli urechea să nu-i scape nici un cuvinţel. Dar celălalt îşi urmă vorba şoptind acum atît de încet, încît Levko nu mai putu prinde nimic.

— Să-ţi fie ruşine! spuse Hanna după un timp, cînd şoapta necunoscutului se stinse. Umbli cu minciuni; mă amăgeşti; nu ţi-s dragă; n-o să te cred niciodată că ţi-s dragă!

Lunganul stărui:

— Ştiu, Levko ţi-a înşirat cîte şi mai cîte nimicuri pînă te-a scos din minţi. (La aceste vorbe, lui Levko i se păru că nu-i era chiar cu totul necunoscut glasul acelui necunoscut: parcă-l mai auzise alteîndva.) I-arăt eu lui! urmă celălalt. îşi închipuie că nu-i văd urzelile. Dar las de n-o să-mi simtă el, porcanul, tăria pumnilor!

Auzind una ca asta, Levko nu-şi mai putu ţine în frîu mînia. Dintr-un salt, veni la doi-trei paşi de bărbatul acela necunoscut şi, cu mîna înălţată, îşi făcu wnt din răsputeri să-i ardă o palmă aşa de năprasnică, încît, oricît arăta el de :sPatos, necunoscutul, altminteri, să-i fugă pămîntul de sub tălpi; dar tocmai saunei se abătu lumina lunii peste chipul acelui bărbat şi Levko înmărmuri, jindu-se piept în piept cu tată-su. De uimire, nu izbuti decît doar să clatine din cap fără să vrea şi să fluiere uşurel a pagubă. Nu departe de ei, în jptuneric, se-auzeau nişte foşnete, ca şi cum se apropia cineva: cît ai clipi.

I nna fugi în casă şi închise uşa repede, trîntind-o.

In acelaşi timp un flăcău, sosind tiptil pînă lîngă primare. îl prinse-n braţe sPunîndu-i:

90

ft ,kw«*» ţî.

v
«"I

— Cu bine, Hanna! şi numaidecît sări cît colo, înspăimîntat de ţepo mustaţă peste care nimerise.

— Cu bine, mîndruţo! spuse tot aşa un al doilea flăcău; acestuia jnsj primarele îi dădu un brînci de se duse flăcăul de-a berbeleacul.

— Cu bine, cu bine. Hanna! strigară atunci alţi cîţiva, luîndu-l de gft,-. fugă, unul după celălalt, pe mai-marele satului.

— împieliţaţilor! Afurisiţilor! ştergeţi-o de-aici! tună primarul bătînd djn picior şi zbătîndu-se ca să scape de ei. Eu vi-s Hanna? Căraţi-vă de-aici, ţîngăi dracului, mînca-v-ar ştreangul cu tot neamul vostru! Aţi năpădit ca muştele la miere! V-oi da eu o Hanna, de n-o s-o puteţi duce!...

— Primarele! primarele! ăsta-i primarele! se înştiinţară flăcăii între ei strigînd, şi o rupseră la fugă care încotro.

— Halal, tătucă! vorbi Levko mai trecîndu-i uimirea şi uitîndu-se lung pe urma primarului care plecase înjurînd de mama focului. De isprăvi de-astea mi te ţii tu, va să zică! Frumos! Mă miram eu şi mă tot gîndeam in toate felurile: de ce face pe surdul cum aduc vorba despre păsul meu? Ei, stai, că te-nvăţ eu, ghiujule, să mai dai tîrcoale pe la ferestrele fetelor, te-nvăţ eu să momeşti drăguţele altora! Şi făcînd semn cu mîna flăcăilor, care se strînseseră din nou grămadă, strigă: Hai, veniţi încoace! V-am îndemnat, e drept, să vă duceţi acasă la culcare; dar uite că acum m-am răzgîndit, vreau să bat uliţele cu voi şi să ne ţinem de pozne chiar şi toată noaptea.

— Aferim! se bucură un flăcău lat în spete şi îndesat, care trecea drept fruntea petrecăreţilor şi zvînturaţilor din sat. Mie totdeauna, dacă nu petrec la cataramă şi nu pun la cale nişte şotii ca acelea, mi-e şi silă de viaţă: parcă mi-ar tot lipsi nu ştiu ce, parcă mi-aş fi pierdut bunăoară cuşma sau luleaua; ce mai vorbă? nu mă mai simt cazac, şi pace bună.

— Vă-nvoiţi dară să mi ţi-l cam punem pe jeratic în noaptea asta pe primare?

— Pe primare?

— Chiar pe el! Da ce-şi închipuie, la urma urmei? Ne muştruluieşte, de parcă ar fi fost pus ataman aici. Las că se poartă cu lumea ca şi cum toţi i-ar fi robi pe moşie, dar se mai

şi ţine de drăguţele noastre. Că-n tot satul nu-i. cred, nici o fată frumuşică de care să nu se fi legat el.
— Aşa-i, aşa-i! strigară într-un glas toţi ceilalţi flăcăi.
— Da ce sîntem noi, măi băieţi? Robi? Ori sîntem poate de alt neam decît el? Ba, slavă Domnului, oameni slobozi sîntem, cazaci sîntem! Ia hai, fli flăcăi, să-i arătăm noi primarclui că sîntem oameni slobozi, cazaci!
— Bun. să-i arătăm! strigară toţi. Da dacă i-o facem, să nu-l iertăm nici p[e] - notar!
— Nu l-om ierta nici pe notar! Şi să vedeţi, flăcăi, mie, de parc-anume *S-A* brodit, tocmai mi-a dat prin cap să-i fac primarelui nostru un cînticel p[e]

Hai să mergem, vi-l cînt pe drum să-l învăţaţi. Şi, începînd a-şi juca betele pe strunele bandurii, Levko adăugă: Dar băgaţi de seamă -
himbaţi-vă portul, îmbrăcaţi-vă care cu ce-ţi şti, să nu vă cunoască! sC - Pe zbenguială, cazace! strigă bătînd din călcîie şi plesnind din palme fi "caul acela îndesat, care era fruntea zvînturaţilor. Mai mare dragul! Frîu lobod! De cum te-aşterni pe făcut năzdrăvănii, parcă-ţi aduci aminte ce trai jn vremurile de altădată. îţi saltă inima-n piept, şi-o simţi zburdînd în toată oia ei; Şi sufletul... parcă i se deschid în faţă porţile raiului. Ehehe, băieţi! Ehehe.pe zbenguială, măi!...
Valvîrtej porni cu gălăgie avană, pe uliţe, ceata flăcăilor. Iară la ferestre bisericoasele de babe, trezindu-se din somn de-atîta chiot şi privind afară prin gemuleţul deschis în pripă, îşi făceau cruce dormind de-a-n picioarele şi bodogănind: „Na, acum s-au pus flăcăii pe zburdat!"
fft

rv

FLĂCĂII SE ŢIN DE ŞOTII

HXf*

n i

într-o singură căsuţă din capătul uliţei încă nu s-a stins lumina. Acolo stă primarele. Demult şi-a sfîrşit cina primarele şi, fără îndoială, demult s-ar fi culcat să doarmă; dar îi picase un musafir: meşter-velnicerul trimis să dureze velniţă de către boiernaşul al cărui petic de moşie se afla printre ogoarele căzăcimii slobode. La masă, pe latura dinspre peretele cu icoane, unde-i locul cel mai de cinste într-o casă, acum şedea musafirul - om scundac, rotofei, cu ochii mici-micuţi şi o cătătură veşnic rîzătoare, în care parcă-i citeai desfătarea de a fuma neîncetat cu pipa lui scurticică-n coadă, în fiece clipă scuipînd şi totodată cu un deget îndesînd tutunul care, scrumit, mereu se umfla gata să se reverse din găvanul pipei. Cu repegiune se-ngrămădeau deasupră-i grei n°ri groşi, de fum, înveşmîntîndu-l în ceaţă albăstruie. Mai să-ţi vină a crede cum că burduhănosul hogeag de pe coperişul vreunei velniţe, sătul de cînd tot sta acolo singur cuc, s-a gîndit să mai plece puţintel la plimbare şi, abătîndu-se pe la primare acasă, a intrat poposind pe-o laviţă, într-o latură a mesei, cu ighemoniconul ce se cere unui musafir. De sub nasul acestui musafir căta spre lume bearca-i însă deasa-i mustaţă; dar atît de şters răsărea Mustaţa aceasta prin negura fumului ce îmbîcsea văzduhul din încăpere, încît mai curînd, decît mustaţă, părea un şoarece prins şi ţinut în dinţi de meş-
er-velnicerul, care uzurpa astfel prerogativele pisiceşti asupra hambarelor.
"mărul, fiind acasă la el, sta dezbrăcat, nu-şi lăsase decît cămaşa şi nădragii

de pînză, largi. Vulturescu-i ochi, încet-încet ca un soare-ntr-asfinţit, prinses a clipi din ce în ce mai somnoros şi a-şi scădea strălucirea. La celălalt capăt a! mesei şedea cu luleaua-n gură, pufăind şi el, un ţăran din cei ce alcătuiail straja satului, straja a cărei căpetenie însuşi primarele era; din cuviinţă faţă 4 stăpînul casei, straja, ţăranul, nu-şi scosese contăşul de pe el.
— Şi cînd chitiţi, spuse primarul uitîndu-se la velnicer şi, fiindcă-l apucase un căscat, făcîndu-.şi semnul crucii peste gură, cînd chitiţi c-āţi fi gata velniţa?
— Apăi, cu ajutorul lui Dumnezeu, poate-om începe a scoate rachiu chiar la toamnă. Pe la Pocroave, pun rămăşag că primarele o să-mi cam umble dumnealui pe două cărări.
După ce rosti aceste cuvinte, meşter-velnicerului nu i se mai văzură ochişorii nicicum; în

locul lor, de o parte şi de cealaltă a rădăcinii nasului, i se întinseseră pînă spre urechi nişte încreţituri ca nişte raze; întreagă făptura lui se cutremură de rîs şi, cîteva clipe, gura, veselindu-i-se de-asemeni, mai lăsă în pace fumegînda-i pipă.
— Dă, Doamne, răspunse primarele trudindu-se a-şi întipări pe faţă ceva ce ar fi putut aduce întrucîtva a şurîs. Că, mulţumesc lui Dumnezeu, azi tots-au mai înmulţit întrucîtva velniţele. Da ia să fi văzut pe vremile de mai demult, cînd am petrecut-o eu pe ţarină spre şleahul Pereiaslavului, ba încă răposatul Bezborodko[8]...
— Ehe, vericule, în ce depărtate vremi te-ai dus cu gîndul! Pe-atunci, cît ţine drumul de la Kremenciug pînă hăt la Romnî, două velniţe de numărai sau nici atît. Iară azi... Auzit-ai cumva ce le-a trăsnit prin cap procleţilor de nemţi? Cică velniţele acuşi-acuşi n-au să mai fie cu lemne puse pe foc, cum face tot creştinul lui Dumnezeu: cică au să meargă cu nu ştiu ce drăcie de abur. Şi la vorbele acestea, velnicerul îşi mută privirea, îngîndurat, la masa din faţă-i şi la braţele sale tolănite acolo. După care mai spuse: Dar cum o fi cu aburul, zău de ştiu!
— Zărghiţi mai sînt, Doamne iartă-mă, şi nemţii ăştia! spuse primarele. Ce i-aş mai croi eu cu biciul, să se-nveţe minte, scîrnăviile! De unde s-a mai pomenit să poată fierbe ceva numai de fierbinţeala aburilor? Păi, atunci n-ai putea duce la gură nici o lingură de borş fără să te frigi precum godacul care...
— Şi zi aşa, vere, luă vorba cumnata stînd turceşte pe marginea cotlonului de la cuptor, tot timpul cît o să stai la noi în sat n-ai de gînd să-fi aduci şi nevasta?
— Da ce-mi trebuie! De-ar avea lipici cît de cît, s-ar schimba treaba.
— Ce, nu-i frumoasă? întrebă primarele pironindu-şi ochiul asupra musafirului.

Care frumoasă? O *băbătie Talpa-iadului*[9]. Mutra, numai zbîrcituri ca o oa deşartă. Şi scunda velnicerului făptură din nou se zgudui de un rîs cu
Dar tocmai atunci se auzi cum bîjbîia cineva la uşă afară; uşa se dădu de
te şj în cadra ei răsări un ţăran care păşind înăuntru, fără a-şi scoate
usnia din cap, rămase în picioare drept în mijlocul odăii, stînd la gînduri,
îscînd şi cătînd lung spre tavan. Ţăranul era Kalenik, vechea noastră
cunoştinţă-
lată-mă-s şi acasă! vorbi Kelenik, făcînd pînă la urmă cîţiva paşi şi lăsîndu-şe pe o laviţă lîngă uşă, fără să ia în seamă nici cît negru sub unghie pe cei ce se mai aflau cu el în odaie. Tii cum mi-a mai lungit drumul ucigă-l toaca, vrăjmaşul meu! Tot mergeam, mergeam şi nici că mai ajungeam odată! Vai de picioarele mele, parcă m-ar fi cotonogit careva. Femeie, ia vezi unde mi-i cojocul să-mi aştern ici, pe laviţă. Că pe cuptor la tine nu viu, zău nu: tare mă dor picioarele! Cată unde-i cojocul şi adu-mi-l, e-acolo jos, la peretele cu icoane. Ai grijă numai să nu răstomi ulceaua în care-mi ţiu mahorcă mărunţită. Sau nu, mai bine lasă, nu pune mîna! Poate eşti băută în seara asta şi... Laşă, oi da eu de el.
Drept care Kalenik chiar se săltă oarecît de pe laviţă, însă o putere de nebiruit, şi care nu ţinea de el, îl împinse îndărăt ţintuindu-l locului.
— Da ştii că-mi place de ăsta! spuse primarele. Intră în casa altuia şi dă porunci ca într-a lui! Ia să-i fac eu vînt pe uşa-afară frumuşel!...
— Stai, vericule, lasă-l să mai hodinească, se împotrivi velnicerul apucîndu-l pe primare de braţ. E om de care noi avem trebuinţă; măcar de-ar fi cît mai mulţi ca el: pe roate ar merge velniţa noastră...
Numai că vorbele aceste meşter-velnicerul nu le rostise nicicum de bun la suflet ce era. Crezător în toate eresurile fiind, îşi amintise pe loc cum că: om de vei izgoni, după ce s-au pus el pre laviţă, cumpănă înseamnă a meni să se abată asupră-ţi.
Iar Kalenik, lungindu-se pe laviţă, boscorodea mai departe în legea lui:
— Hee, bătrîneţe haine grele!... Aş mai zice măcar de-aş fi beat; da nu, mmic, nu-s beat deloc. Zău că nu! La ce să mint! Asta oricînd vrei i-o spun de « obraz chiar şi primarelui. Ce, mă uit eu la el că-i primare? Da crăpare-ar să crape de ticălos! Mă doare-n cot de el, chiorul naibii! Călca-l-ar vreo căruţă! Ce tot taie şi...
Ei, poftim! Porcul, pînă nu-şi vîră labele-n strachină, nu poate! rosti Prmarele, sărind de la masă supărat foc; dar în aceeaşi clipită numai ce-i căzu Ostogol la picioare, pe duşumele, un pietroi care, făcînd geamul ţăndări, Pătrunsese în zbor de afară în odaie. Primarele nu mai făcu nici un pas. Pe , luînd de jos piatra: Să ştiu cine-i tîlharul de-a dat în geam. las de nu l-aş

învăţa minte! Şi, privind cu ochi scînteietori de mînie acea piatră, adăugă, g să-i dea drumul din mînă: Iaca ispravă! Sta-i-ar în gît cui...
— Nu zi una ca asta, vericule, nu zi una ca asta! Ferească-te Cel-de-sus! a opri velnicerul, palid la faţă. Ferească-te Cel-de-sus şi pe lumea de-aici şi cealaltă să hiritiseşti un om cu asemenea vorbă grea!
— Bine că şi-a găsit şi apărător acum! Ba lua-l-ar...
— Mută-ţi gîndul, vericule! Nu ştii pesemne ce-a păţit odată soacră-mea!
— Soacra?
— Da, da, soacră-mea. într-o seară cum e asta de acum, doar că poate mai devremior, se aşază ei toţi la cină; răposată soacră-mea, răposatul socru-meu, argatul lor, slujnica şi-apoi poşidicul, vreo cinci plozi. Soacră-mea răsturnase din tingire într-o strachină un rînd de găluşte, nu prea multe, să nu fie aşa fierbinţi. Le era foame la toţi, veneau de pe la treburi, nu i-ar fi răbdat inima să aştepte pînă s-ar mai fi răcit mîncarea. Vîră fiecare ţepuşa - cum mîncau ei cu ţepuşe de lemn - în cîte o găluşcă şi se-apucă de îmbucat. Ca din pămînt se iveşte deodată lîngă ei unul - ce hram purta, Dumnezeu să-l ştie - care-i roagă să-l îngăduie şi pe el să stea la masă. Cum să nu-i dai, dacă zice că-i e foame? I-au pus, va să zică, şi lui în mînă o ţepuşă, na, ia de ici din strachină. Bun, da uite că oaspetele - iama în găluşte ca vaca-n fîn, cînd ai scăpat-o Ia stog. Pînă să apuce a îmbuca ceilalţi cîte una de căciulă şi să-şi pogoare apoi ţepuşele căutînd încă una, fundul străchinii - lună, ca pardoseala de prin casele boiereşti. Soacră-mea atunci scoate din tingire alt rînd de găluşte şi-l pune-n strachină; gîndea că oaspetele acum, după ce-şi mai potolise foamea cît de cît, n-o mai înfuleca tot atît de hămesit. Da de unde! El cară la gură şi mai şi! La iuţeală a dat gata şi a doua strachină! „Aldei, sta-ţi-ar găluştele în gît!" l-a blestemat soacră-mea în mintea ei, văzînd c-o lăsase flămîndă; şi-atunci lui, în aceeaşi clipită chiar, i se opreşte dumicatul în gîtlej şi cade lat. S-au repezit toţi să-i vină-ntr-ajutor cumva - da ce să-i mai vină, că el îşi şi dăduse sufletul. Se înecase cu o găluşcă.
— Foarte bine! vorbi primarul. Aşa i se şi cuvenea, că hulpav mai fusese, afurisitul!
— Aşa, aşa, numai că a ieşit altminterea.- din ziua aceea, soacră-mea n-a mai ştiut ce-i tihna. Cum se lăsa noaptea, hop şi mortul. Se-aşeza călare, procletul, sus pe hornul casei, cu o găluşcă-n dinţi. Ziua, nimic, linişte, nici pomeneală de el; îndată ce se-ntuneca - iacătă-l ia pe coperiş: iarăşi şade-acolo, spurcăciunea, călare pe horn.
— Cu găluşca-n dinţi?
— Cu găluşca-n dinţi.
— Mai mare minunea, vericule! Am auzit eu de-o întîmplare la fel mai demult, pe vremea răposatei împărătesc..

Dar aici primarele îşi curmă vorba dintr-o dată. în dreptul ferestrei, afară, tîrnise gălăgie, se auzeau tropăieli ca de oameni ce joacă. Strunele unei S£ duri zumzăiră întîi uşurel, ţinînd isonul unui cîntec din gură. Pe urmă, i dura sună mai tare; cîteva alte glasuri se îmbinară cu cel ce răsunase mai • rî singuratc atunci din mai multe piepturi odată porni viforos cîntecul ce urmează;
..

Măi flăcăi, aţi auzit ;
Capul nostru cîte trage? 1
Las că-i chior, dar i-au sărit tt
Alte nu ştiu cîte doage. a
Bate-n el, dogarule,
Cercuri strînge-i, n-ai ce drege! ;

Croieşte-i, dogarule, ;5
La toiege, la toiege! ut
Alb ni-i capul, alb şi chior, »
Hodorogul, nătărăul! j
Calea ţine fetelor, -ş
Apucatul, nătărăul! :
Pe flăcăul faci acum,
C-un picior cînd eşti în groapă? m
Ţi s-ar cuveni doi pumni După ceafă, după ceafă!

— Tare frumoasă cîntare, vericule! spuse meşter velnicerul, lăsîndu-şi uşurel capul pe-un umăr şi căutînd spre primar, care sta încremenit de necuviinţa celor de la geam. Tare frumoasă! Atît are ea rău numai, că pomeneşte despre capul satului cu nisca-i vorbe nu chiar-chiar cum s-ar şedea... Şi din nou îşi tolăni braţele velnicerul pe masă şi, cu privirea aburită de-un soi de mieroasă duioşie, se pregătea să mai asculte cîntecul, fiindcă afară, la fereastra, printre hohotele de rîs răsunătoare, se desluşeau strigăte de: „încă o dată! încă o dată!" Dar un ochi ce ştie să prindă şi dedesubtul lucrurilor ar fi băgat de seamă numaidecît că nu de uimire, ci din altă pricină rămăsese primarele sană de piatră. Aşa stă la pîndă, neclintit, doar cîte un cotoi din cei bătrîni, trecuţi prin ciur şi prin dîrmon, care îngăduie cîteodată unui şoarece prost uţ sa aerge şi să i se-nvîrtă de colo-colo pe-aproape de vîrful cozii, iar în timpul acesta el, cotoiul, îşi durează repede în minte planul cum să taie mai scurt calea inamicului spre gaura din perete. Desperecheatul ochi al primarelui încă ai săgeta fereastra, cînd mîna aceluiaşi primare, după ce făcuse un semn ra)ii, se şi lăsase pe clanţa de lemn a uşii, şi deodată uliţa hui de chiote... în

ftHttMft «gsiW sV tatwlJ» fflî *N. V.* G„

graba mare îndesîndu-şi alt rînd de tutun în pipă, velnicerul, printre ale c-jr, numeroase însuşiri de seamă se afla şi curiozitatea, dădu fuga afară, în drrJ dar nebunaticii cîntăreţi se şi risipiseră ca puii de potîrniche.

„Degeaba, nu-mi scapi tu mie din mînă!" striga primarul, ţinîndu-l strfn de braţ şi trăgînd după el pe cineva înfofolit într-un cojoc de oaie negru, cl blana în afară. Foiosindu-se de acest prilej, velnicerul se apropie repede ca să-l vadă la faţă pe acel tulburător al liniştii satului, dar numaidecît dădu îndărăt descumpănit, întîlnind doar o barbă lungă cît toate zilele şi o mutră tămînmj fioros. „Degeaba, nu-mi scapi tu mie!" striga întruna primarul trăgîndu-l de braţ, de-a dreptul spre uşa tindei, pe cel pe care-l prinsese, iar acesta urmîndu-l fără nici o împotrivire, pătrunse în tindă senin, ca la el acasă.

— Măi Karpo! dădu primarul poruncă străjii. Ia descuie chilerul! Aici, la întuneric, să-l ţinem pe-ăsta arestuit! Şi pe urmă om merge la notar să-l trezim, adunăm celelalte străji, punem mîna pe toţi zavragiii cîţi or mai fi, şi chiar în noaptea asta le facem acte la toţi, îi dăm în judecată!

Străjerul se-apucă de mocoşit zîng-zîng cu cheia în lăcăţelul spînzurat de belciugele unei uşi dinlăuntrul tindei şi pînă la urmă izbuti să deschidă chilerul. Dar în timpul acesta prinsul se smunci cu o putere la care nu te-ai fi aşteptat şi, bine prilejuindu-i-se bezna ce domnea în tindă, voi să-i scape din mîini primarelui.

— Hei, încotro? se zborşi mai-marele satului, înşfăcîndu-l şi mai avan de guler.

— Dă-mi drumu, că-s eu! se auzi un glas piţigăiat.

— Nu-ţi merge, nu-ţi merge, neiculiţă! Scheaună naibii cît pofteşti, prefi-ţi glasul să te cred muiere ori diavol, că tot degeaba, nu mă duci! şi-i făcu un vuit în chiler, la răcoare, de se duse de-a dura bietul arestuit, căzînd mototol la pămînt şi gemînd, iar primarele, însoţit de strajă, porni spre locuinţa notarului şi, în urma lui şi a străjii, scoţînd fum din pipă ca vaporul din hogege, venea velnicerul.

Cum mergeau ei cu capetele-n piept, adînciţi în gînduri, deodată, cotind pe-o hudicioară şi mai întunecoasă, răcniră tustrei într-un glas, de amarnic ce izbiseră cu frunţile în ceva, iar de partea dimpotrivă lor tună drept răspuns un răcnet de asemenea întreit. încreţind pleoapa ochiului teafăr, să-i limpezească, primarele văzu cu uimire că-i ieşise în cale pisarul cu două străji.

— D-apoi că eu tocmai veneam spre tine, pane pisar.
— Şi eu, către înălţimea ta, pane primare.
— E comedie, panpisarule.
— Curat comedie, pane primare.
— Dar ce anume?
— I-a apucat nebuneala pe flăcăi! Umblă grămadă pe uliţe şi fac zurbă. Te preamăresc pe înălţimea ta cu nişte vorbe... ce mai vorbă, sade ruşine sa le

. un rusnac beat, cît e el de spurcat la gură. şi tot nu s-ar încumeta să le SPU jfUmul. (înşiruind toate acestea, sfrijitul de pisar - care purta şalvari de largi de tot şi vestă de culoarea drojdiei de vin - la fiecare vorbă îşi a- a „ftul către primare şi, numaidecît după asta, şi-l trăgea iarăşi îndărăt la i ui lui de la început.) Abia mă furase puţintel somnul şi am sărit ars din pat, treziseră afurisiţii aceia de calindroi cu neobrăzatele lor cînticele, ba-mi o „: sj băteau în poartă! Am dat să ies, să le vîr eu colea minţile-n cap, însă nă să-mi trag nădragii şi să-mi pun vesta, ei se împrăştiaseră care încotro, nar nu ne-au scăpat toţi, pe unul dintre ei l-am găbjit şi ăsta-i capul răutăţilor. Acum mai cînte şi acolo unde se stă la popreală. Ardeam de poftă să-l văd la faţă ca să-l ştiu cine-i, să ştiu pe ce pasăre măiastră am pus mîna, dar cum să-l afli? că-i uns pe mutră cu funingine, parcă-i dracul în covălie cînd înroşeşte cuie-n foc, să răstignească osîndiţii la iad.
Şi de îmbrăcat cum e îmbrăcat, pan pisarule?
— Cu cojoc negru pe dos, aşa s-a îmbrăcat scîrnăvia, pane primare.
— Nu cumva îmi înşiri moşi-pe groşi, panpisarule? Ia să vedem ce-o să-mi răspunzi, cînd ţi-oi spune că şolticul acela se află acum la mine aici în chiler, la popreală?
— Ba asta nu se poate, pane primare. Nu te supăra că-ţi spun, dar în privinţa aceasta cam greşeşti.
— Aduceţi careva o lumînare. Să ne uităm la arestuit!
Aduse cineva o lumînare, descuiară chilerul şi primarele icni de uimire pomenindu-se nas în nas cu alde cumnată-sa, care pe loc sări cu gura la el:
— Spune-mi, rogu-te, chiar te-ai scrîntit de-a binelea? Dram de minte nu ţi-a mai rămas în tărtăcută, de mi-ai dat brînci aici în chiler, la întuneric? Noroc că n-am nimerit cu capul în cîrligul acela de fier. Ce, nu ţi-am spus, n-am ţipat, chiorule, că eu eram? El, ursul naibii, nimic, mă-nhaţă cu lăboaiele lui de fier şi mă aruncă înăuntru! Arunca-te-ar dracii de colo-colo pe lumea cealaltă!...
Dar vorbele acestea de la sfîrşit cumnata nu mai apucă să le rostească în casă: ieşise repede pe uşă afară, unde o mînau nişte rosturi ale ei, anumite.
— Apoi acum rad şi eu că tu erai! vorbi primarele mai dezmeticindu-se. Ei, ce zici, pane pisar, de procletul şi zvînturatul ăsta? Este el mare hoţoman au ba?
— Hoţoman, pane primare.
— N-ar cam fi timpul atunci să ne-apucăm noi să-i muştruluim colea frumuşel pe toţi şolticii ăştia şi să-i dăm la brazdă?
— Ba este, este, şi încă de cînd, pane primare.
— Că vezi, ei, neghiobii, şi-au vîrît... ce naiba, parc-am auzit un ţipăt «ară; n-o fi ţipat cumva cumnată-mea?... Ei, neghiobii, şi-au vîrît în cap că eu sau ei, totuna. Li se năzare c-aş fi de teapa lor, cum s-ar zice un cazac şi eu acolo, ca oricare altul!... Şi la această vorbă, primarele tuşi scurt, această a lui
Se dimpreună cu o încruntare a ochiului ce se aţintise sfredelitor spre cei

m
V. V.,

din jur, prevestind cum că mai-marele satului avea de gînd să spună ceva de deosebită însemnătate; şi într-adevăr începu: în anul una

., T, .u.I*L iiivu. in anul Uliii mie
păcătoasă treabă-i cu datele astea, iacă, să mă tai şi nu mi se dă gura; ei, .-rog, la o mie şi cît mai era, ispravnicul de pe atunci, unul *Ledacii*w primea el poroncă să aleagă din căzăcime pe cel mai ager la minte din toţi. Oho! şi n. acest „oho!" primarele îl rosti înălţînd un deget în văzduh - va să zică cel mai ager la minte din toţi! ca să fie călăuz ţarinei. Atunci eu...

— Da ce mai vorbă! cine nu ştie asta, pane primare? Nu-i om în sat să nu ştie cum ai ţinut odată de slăvită curte împărătească. Acum, c-a ieşit pe-a mea ia zi: dreptu-i c-ai vorbit cam cu păcat cînd m-ai vestit că-l prinseseşi pe calindroiul acela cu cojoc pe dos?
— în privinţa acelei satane cu cojocul pe dos, iată ce: întru învăţătură de minte celorlalţi să fie pus în fiare şi să i se dea cea mai grea pedeapsă. Ca să se ştie de toţi ce înseamnă puterea ocîrmuirii! Pentru că primarele, de cine-i pus el primare: nu de ţar? Pe urmă ne-or cădea la mînă şi ceilalţi: nu i-am uitai eu, trecleţii şi spînzuraţii, cum au mînat o dată înadins în grădină la mine o turmă de porci, de mi-au prăpădit varza şi castraveţii; nu i-am uitat, dîrlăii naibii, că n-au vrut să vină să-mi îmblătească grîiele; n-am uitat că... Da ducă-se ciorilor cu toţii, mie-mi trebuie acum nesmintit să ştiu cine-i hoţomanul acela cu cojoacul pe dos.
— Un şiret şi jumătate, pe cît se vede! spuse velnicerul care, cît timp ceilalţi doi vorbiseră între ei, îşi tot umpluse gura cu fum aşa cum se încarcă tunul pe ţeava cu ghiulele, iar acum, scoţînd din gură bearca-i pipă, slobozi un lung-prelung şuvoi nouros. Nu-i rău, mai spuse el, să ai la velniţă, pentru orice încurcături s-ar putea ivi, un asemenea tacîm de om; însă cel mai bine-i să-l spînzuri de craca unui stejar cît mai înalt, să stea agăţat acolo ca policandrul în tavanul bisericii.
Care duhlie vorbă a sa părîndu-i a nu fi de lepădat, velnicerul, în aceeaşi clipită şi fără a mai aştepta să-i desfete şi pe ceilalţi spusa lui, hotărî să nu se lase păgubaş de răsplată, şi drept aceea rîse hîrcîit, cum rîdea el de obicei.
Dar în vremea aceasta se aşternuseră iarăşi la drum cu toţii, apropiindu-se de o cocioabă ce sta gata să se dărapene; şi curiozitatea le sporea tot pe-atît. Se strînseră buluc în jurul uşii cocioabei. Notarul, cu cheia în mînă, se munci să descuie lacătul, fierul scrîşnea, dar nimic, nici un folos; păi, dacă era cheia de la sipetul lui de-acasă! Nerăbdarea tuturor crescuse peste măsura. Afundîndu-şi mîna în buzunar, se porni atunci notarul pe scotocit acolo in lung şi-n lat. şi totodată pe-o grindină de înjurături, înciudat că tot nu dădea peste cheia trebuitoare, „lacătă-o!" zise în cele din urmă aplecîndu-se adînc SJ pescuind-o din străfundul prea încăpătorului buzunar cu care-i erau înzestrat şalvarii de atică. La ştirea aceasta, inimile eroilor noştri s-ar fi zis că nu m[1]" alcătuiră dintr-o dată decît una singură, şi inima aceasta uriaşă a tuturor bătea , „jjvalnic. încît i se auzeau de la o poştă pripitele bătăi al căror zgomot [atlt] măcar zornăitul lacătului nu izbutea să-l acopere. Uşa se deschise şi... [nC] arele se făcu alb ca pînza ghilită; velnicerul simţi că-l ia cu frig şi părul din ui Iu parcă dădu să zboare în slava cerului; o groază fără margini se - iari pe chipul pisarului: străjile, încremenind ca şi cum prinseseră rădăcini ƒi,ăniînt, nu mai aveau putere să-şi închidă gurile după ce le căscaseră 1 "teste delaolaltă, cît şura: în faţa lor răsărise cumnata primarelui!
Măcar că era nu mai puţin uluită decît ei, cumnata, dezmeticindu-se arecît în răstimpul ce urmă, făcu un pas înainte.
— Stai! răcni cu glas turbat primarul şi-i trînti uşa-n nas; apoi: Oameni buni! Aici e diavolul! Puneţi foc casei! Puneţi-i foc cît mai repede! Nu mă uit că-i clădirea statului. Daţi-i foc să ardă pînă-n temelii, să nu mai rămînă din diavol nici oscioarele!
Auzind dinlăuntrul cocioabei ce cumplită hotărîre luase capul satului, cumnata se încrîncenă şi începu să ţipe.
— Staţi, oameni buni? vorbi atunci velnicerul către ceilalţi. Părul, slavă Domnului, văd că vi-i nins bine, dar glagore pînă acum tot n-aţi prins: păi, cum să ardă o vrăjitoare, dacă nu-i pui foc după tipicul ei vrăjitoresc? Că tricolicii nu ard decît numai dacă le dai foc cu jar luat din pipă. Staţi puţin, pun eu uite-acu bună rînduială în toate.
Şi după ce rosti acestea, luă un smoc de paie, turnă peste paie, din pipă, scrum amestecat cu tăciuni şi se-apucă să sufle în ei să le aţîţe văpaia. Dar, trecînd oarecare timp pînă să-şi ducă el treaba la capăt, biata cumnată mai prinse inimă şi, cu toată nemaipomenita-i spaimă, începu să se roage în fel şi chip de cei de-afară, cercînd să le mute gîndul.
— Ia staţi, oameni buni! spuse pisarul. De ce să ne încărcăm sufletul degeaba cu un păcat? Poate că într-adevăr cel dinăuntru nu-i ucigă-l toaca. Dacă el, adică cel care-i acum înăuntru, se învoieşte să-şi facă semnul crucii, asta-i cea mai bună încredinţare că nu-i diavolul.
Ceilalţi primiră. Apropiindu-şi gura de o crăpătură ce se vedea în uşa, notarul glăsui:
— Diavole, anaftima! O să deschidem uşa, da tu să rămîi locului acolo, •ară să te urneşti. Ceea ce se şi petrecu întocmai.
Fă-ţi cruce! îi porunci cumnatei primarul, cătînd repede îndărăt, de Parcă ochea un loc

unde să se pună la adăpost, de i s-o întîmpla să trebuiască
a bate î.
in retragere. Cumnată-sa îşi făcu semnul crucii. Pe dracu! Asta-i leit cumnată-mea! Cumătră, da ce duh rău te-a împins în chiţimia asta?
h

Iar cumnata, plîngînd cu suspine, le spuse că, mai înainte, cînd ieşise pentru un timp din casă, o înşfăcaseră flăcăii şi o aduseseră pe sus pîna a:' oricît li se împotrivise ea zbătîndu-se, iar aici o aruncaseră înăuntru D fereastra care era destul de largă şi bătuseră oblonul în cuie. Notarul se UJt mai de aproape la fereastră: văzu că balamalele oblonului fuseseră smulse d curînd şi că, în lipsa lor, oblonul se mai ţinea doar în partea de sus, cr ajutorul unei stinghii de lemn prinse acolo în cuie.
— Ţi-arăt eu ţie, omul dracului, chiorule! strigă cumnata dînd năvală sprt primar care, făcînd cîţiva paşi îndărăt, îşi aţintea mereu ochiul asupra ei neîncrezător. Las că ştiu eu ce gînduri aveai: ai fi vrut şi ai fi fost bun-bucuro; să pier în foc, ca să poţi umbla după fete şi mai nestingherit, să nu mai vadă nimeni cum te ţii tu de prostii, aşa moşneag cu părul alb cum eşti. Crezi ca nu ştiu ce anume ai vorbit chiar în seara asta cu Hanna? Ehei, ştiu eu tot. Greu sa mă îmbrobodească pe mine cineva şi mai ales un cap sec ca tine! Rabd eu mult timp, dar să nu mi te plîngi după aceea că...
Şi, arătîndu-i pumnul, plecă repede, iar primarele stătu ca încremenit. „Tii, că rău şi-a mai vîrît dracul coada aici!" gîndi, scărpinîndu-se zdravăn în creştet.
— L-am prins! strigară chiar atunci străjerii intrînd în colibă. f — Pe cine? întrebă primarele.
— Pe împieliţatul acela cu cojocul pe dos.
t — Daţi-l aici în seama mea! porunci cu glas tunător primarele, înhăţîndu-l (fe braţ pe cel prins de străji. Şi apoi: Ce, mă, v-aţi smintit? Ăsta-i beţivu! de ialenik!
i — Să nu mori de ciudă? se cătrăniră străjerii. Şi doar ne picase-n mînă, pane primarule! Că ne-am pomenit împresuraţi pe-o hudicioară de afurisiţii de flăcăi: ţopăiau în jurul nostru, ne brinceau, scoteau limba la noi, ne trăgeau de mînecă... dare-ar dracu-n ei!... Cum s-o fi nimerit de-am pus noi gabja pe nepricopsitul ăsta, în loc să-l umflam pe cine trebuia, numai unui Dumnezeu ştie! Iar primarul:
— Din împuternicirea mea şi-a toată obştea, aveţi aspră poruncă să-! obliciţi fără nici cea mai mică întîrziere pe acel nelegiuit; aşijderi pe toţi cei ce-i veţi afla pre uliţă să-i aduceţi pe loc în faţă-mi la judecată!...
— Pane primarule! strigară cu spaimă cîţiva dintre străjeri, închinîndu-i-se pînă la părnînt. îndură-te de noi! De i-ai vedea numai ce mutre fioroase au: de cînd sîntem şi trăim, să ne trăsnească Cel-de-sus de-am mai pomenit asemenea pocitanii. Şi ne paşte un ceas rău din pricina lor, pane primarule, că omului-de-l vîră ei o dată în sperieţi, apăi nici o babă doftoroaie nu-şi mai bate capul să-i descînte de sperietură.
— V-arăt eu vouă acuşi sperietură! Ce vă e? Nu vreţi să-mi mai daP ascultare? Aţi trecut cumva de partea lor? Vă răsculaţi? Ce-nseamnă asta?•••
*op*re
h iuţeală! Că va... Ca voi mie...
Străjile împunseră fuga numaidecît care încotro

ce-i asta?... Va să zică, uneltiţi!... yoi... Vă ri.flll pp mîihi i i nilll lllll ă dau! Auzitu-m-aţi? pe loc! Stergeţî-o la îndatoririle voastre cît vă văd.
imul uug

FATA DIN HELEŞTEU

De nimic păsîndu-i, întru nimic sinchisindu-se de potera pusă pe urmele lui cel ce iscase tărăboiul mai înainte povestit mergea acum agale, ţinînd drumul spre casa cea veche de pe malul heleşteului. Nu-i nevoie, socot, să mai spunem cine era: se-nţelege că Levko. îşi descheiase negrul cojoc şi-şi luase cuşma în mînă. îl treceau năduşelile, ostenise mergînd. Măreaţă în bătaia lunii, întunecoasa pădure de arţari din faţa lui astupa zarea. Dinspre heleşteu, căruia nici o undă nu-i mai tulbura luciul acum, sosi o palâ de aer umed-răcoros şi, la îmbierea ei, drumeţul se aşeză jos, pe mal, să se mai odihnească. Domnea linişte deplină peste tot; doar că, din afundul hăţiş al pădurii, răzbea pînă-ntracoace trilul unei privighetori. Curînd-curînd un somn de nebiruit prinse a-i tot cobori flăcăului pleoapele peste luminile ochilor, truditele-i mădulare stăteau gata să nu mai ştie de el şi să-nceapă a-i fi grele ca plumbul, capul i se lăsa în piept... „Ei, nici aşa, c-apoi chiar c-o să adorm aici!" îşi spuse ridicîndu-se în picioare şi frecîndu-se la ochi. După aceea privi în juru-i: noaptea i se păru şi mai vrăjită ca înainte. Ploaia razelor de lună căpătase o scînteiere ciudată, de-un farmec negrăit. Nicicînd nu pomenise Levko asemenea soi de lumină. Se lăsase o pîclă argintoasă peste tot ce era în preajma lui. Mireasma merilor în floare şi a florilor ce se deschid doar noaptea potopea faţa pămîntului. Se uimi, cînd îşi mută privirea pe neclintita faţă a

heleşteului: vechea casă boierească răsturnată acolo, în apă, cu acoperişul în jos, avea o tainică măreţie a ei, senină. în locul mohorîtelor obloane acum, din celălalt caPăt al casei, licăreau voios străveziile geamuri ale ferestrelor şi uşilor, jtnina dinlăuntrul conacului juca pe geamuri, sclipind ca o poleială de aur. • ată, lui Levko deodată i se năluci că una din acele ferestre s-ar fi fost eschis. îşi ţjnu răsuflarea, nu mai făcu nici o mişcare şi, rămînînd aşa, cu Privirea aţintită asupra apei, parcă se strămutase în adîncul heleşteului, iar colo ce vede? Mai întîi se iveşte pe pervazul ferestrei un braţ alb îndoit de la ot; m cadra geamului căpşorul unei fetţare privea afajdi; şi privirea ei era

-• prietenoasă, iar ochii frumoşi îi luceau blînd în umbra părului ce-i cădea vaL peste obraji şi, după asta, fata îşi culcă încet căpşorul pe braţ. Şi ce mai ven încă Levko? Vede cum fata clatină uşurel din cap, îi face semn cu mî(J surîde... Flăcăului dintr-o dată începu să-i bată repede inima... Dar to(w atunci fata apei se clinti tremurînd uşor şi fereastra se închise din nou. Lasj,,. în urmă-i locul de unde privise în heleşteu, Levko porni fără grabă spre casa aceea veche, şi se uită bine la ea: mohorîtele obloane erau într-adevar deschise: geamurile sclipeau în bătălia lunii. „Cică să te mai potriveşti la cfo înşiră gura lumii", îşi spuse. „Numai veche nu-i casa asta: vopseaua lemnului nu şi-a stins deocamdată culoarea, parc-a fost dată ieri. Hotarît că locuieşte aici cineva" şi, mut ca o umbră, se apropie şi mai mult de zidire, dar înăuntrul ei domnea mereu linişte netulburată. Răsuna preajma de cîntecul privighetorilor ce se chemau una pe cealaltă necontenit, cu glasuri înalte, iar cînd măiestrele lor triluri slăbeau sfîrşindu-se parcă de atîta dor şi alean, se auzea freamătul şi ţîrîitul greierilor sau cîrîitul vreunei păsări de baltă care spărgea cu şlefuitul ei clonţ vasta oglindă a apei. Levko îşi simţi plină inima de-o nemărginită mulţumire, de o împăcare dulce cu tot ce este pe lume. îşi înstrună bandura şi începu să cînte din gură purtîndu-şi degetele totodată peste coarde:

. *Hei, tu, lună, dragă lună,* , .,j
Şi voi stelelor cunună, { , ,j
,, *Luminaţi-mi astă casă,* ?,
Unde-ifata cea frumoasă[1]

;, O fereastră se deschise fără zgomot, în cadra ei se arătă căpşorul aceleiaşi fete pe care Levko o văzuse oglindită în apa heleşteului şi fata stătu să-i asculte cu luare-aminte întreg cîntecul. Lungile ei gene coborîseră pînă la jumătate, adumbrindu-i ochii şi mai mult. Nu avea sînge-n obraji, era albă la faţă ca un ştergar, ca lumina strălucitoare a lunii; dar ce frumoasă, ce minunat de frumoasă era! Şi rîse apoi fata... Iar Levko tresări.

— Mai cîntă-mi ceva, cazace! vorbi ea, lăsîndu-şi capul pe un umăr şi coborînd cu totul desele-i gene;

— Numai să-mi spui, frumoasă şi scumpă domniţă: ce cîntec să-ţi cînt? Două lacrimi se prăvăliră pe obrajii ei pali:

— Flăcăule, îi spuse, şi în glas îi suna o jale ce-ţi strîngea inima, flăcăul află şi dă-mi de ştire care-i maică-mea vitregă! îţi dăruiesc orice fără să preget Şi mare, şi bogată o să-fi fie răsplata. însutit şi înmiit o să te răsplătesc! Affl altiţe cu fir de mătase ţesute, am ghiordane de mărgean şi salbe de tot felul Un brîu bătut în mărgăritare ţi-oi dărui. Şi aur am... Flăcăule, află şi dă-n" ştire care-i maică-mea vitregă! Că ea, maştera, e o vrăjitoare fioroasă: zi bună n-am avut din pricina ei, cît a fost de-am trăit pe lume. M-a asuprit, mă pusese

atesc, de parcă eram din neam de ţărani. Priveşte-mi chipul: ea, maştera, 53 ariiitoriile ei diavoleşti, ea mi-a ofilit bujorii din obraz. Uită-te la gîtul meu: CLl Ib dar vînătăile de pe el nu se mai duc! nu se mai duc! în veci de veci nu C * şterge vîrcile acestea albastre, pe care mi le-au lăsat ghearele ei de fier. 5. - te a picioarele mele: albe-s ele, dar lung drum au mai bătut; şi nu doară covoare de-au călcat, că mersul le-a fost prin pustii cu nisipişuri încinse re frig a P ? Pesle cmP glodoase şi prin mărăcinişuri cu ghimpi răi: apOi ochii, uită-te la ochii mei; orbi mi-s de-atîta plîns... Află şi dă-mi ştire,

flăcăule. află şi dă-mi ştire care-i maică-mea vitregă!...
Si tăcu fata: glasul, care, dintr-o dată înălţîndu-se, fusese gata să i se preschimbe în ţipăt, i se frînsese. Lacrimile se rostogoleau şiroaie pe faţa ei palidă. Iar flăcăul îşi simţi inima grea, copleşită de întristare şi milă, şi atunci, răscolit pînă-n adîncul sufletului, spuse:
— Domniţă, pentru tine fac orice, dar cum, unde s-o aflu?
— Colo. uite colo! îi răspunse fata cu grabă. Acolo, pe malul heleşteului, e şi ea! Dănţuie delaolaltă cu fetele de sub ascultarea mea şi se joacă împreună cu ele şi se-ncălzeşte la văpaia lunii, ca şi ele. Dar asta-i numai o viclenie şi-o înşelătorie a ei. Şi-a luat înadins chipul şi înfăţişarea unei fete înecate în heleşteu; degeaba: eu tot o ştiu, tot o simt aici, printre noi. Mi-e greu de ea, mi se taie răsuflarea. Din pricina ei nu mai sînt în stare să înot în voia mea, fără grijă, ca peştele. Nu mă mai ţine apa, mă duc la fund ca fierul. Mă şi dă-mi ştire, flăcăule!
Cată Levko spre heleşteu: pe mal, învăluite de o eterică ceaţă argintoasă, un pîlc de fete care, cum purtau ele cămăşi lungi, albe, semănau de departe cu mulţimea lăcrămioarelor ce smălţează o pajişte, alergau de colo-colo, repezi ca nişte **umbre;** salbe **de aur,** şiraguri de **mărgele, galbeni** - ce nu vedeai **sclipind la gîturile lor? dar toate fetele** acelea **n-aveau nici strop de** sînge **în obraz; boiurile parcă le erau urzite din scamă de nori, străvezie, şi, în ploaia de lumină a lunii, parcă vedeai prin ele. Urmîndu-şi danţul şi joaca, pilcul de fete se tot apropiase de locul unde sta nemişcat flăcăul. Li se auzeau vorbele acum.**
— Hai de-a uliul! hai să ne jucăm de-a uliul şi puii! ziceau învălmăşindu-şi glasurile care sunau ca foşnetul firavului trestiiş cînd, în ceasul molcom al nserării, o adiere de vînt îl sărută aerian, în treacăt.
— Şi cine să fie uliul?
Traseră la sorţi, şi una dintre ele se desprinse din ceata ce o cuprinsese P'"ta atunci. O privi Levko bine-bine: la chip, la îmbrăcăminte - aidoma celorlalte. Numai că-ţi dădeai seama curînd cît de fără tragere de inimă jf-nvoise ea să facă pe uliul. Celelalte se încîrduiseră şi, ţinîndu-se şirag una e cealaltă, dădeau fuga ba într-o parte, ba în alta, fiecare din ele străduin-

v
du-se să nu rămînă singură cumva in calea prădalnicului vrăjmaş ce se t0 repezea.
— Of, nu mai vreau să fiu uliu! spuse fata pe care căzuseră sorţii. doare inima să iau puii de lingă bietele lor măicuţe. Şi arăta frîntă de trudă
„Atunci nu eşti tu vrăjitoarea!" gîndi Levko.
— Şi cine să mai fie uliul?
Strîngîndu-se din nou grămadă, fetele voiau să tragă încă o dată la sonj dar n-avură cînd, fiindcă una dintre ele, care răspunsese: „Eu!", începu să tacă pe uliul de bunăvoia ei.
Levko n-o mai slăbi din ochi pe fata asta. O văzuse ce iute şi dîrza dădea buzna asupra cîrdului şi cum se mai arunca în toate părţile, doar-doar şi-o înhăţa prada. Numai ce băgă seamă atunci că trupul ei nu era pe deplin străveziu ca al celorlalte: avea înăuntru ceva ca un sîmbure negru. Fără veste, un ţipăt: uliul se năpustise asupra uneia din cîrd rămasă singură şi o înşfacase, iar lui Levko i se năzări că fata care făcea pe uliul scosese gheare şi că vedea strălucind pe chipul ei o bucurie haină.
— Asta-i vrăjitoarea! spuse numaidecît arătînd-o cu degetul, în timp ce-şi înturna privirea spre fereastră.
Domniţa rîse înveselită şi fetele plecară, trăgînd-o după ele pe cea care fusese uliul.
— Ce răsplată îţi doreşti, flăcăule? Ştiu, nu rîvneşti averi: ţi-e dragă Hanna; dar neînduratul de taică-tu se împotriveşte, nu te lasă să te însori cu ea. De-acum nu s-o mai împotrivi; ia scrisoarea asta şi dă-i-o...
Alba domniţei mînă se-ntinse peste pervaz spre el, chipul ei începuse a răspîndi un fel de nepămîntească lumină şi strălucea... Cu un tremur de neînţeles şi inima bătînd, de să-i rupă pieptul, flăcăul apucă repede scrisorica şi... se trezi.
IE Î.

VI
LA TREZIRE

ui»
ii ii;
:fii.

— Vis să fi fost oare? se-ntrebă Levko, ridicîndu-se de lîngă dîmbui la poalele căruia stătuse tologit pînă atunci. Dar tot ce s-a petrecut părea aievea!. • Tare ciudat! Şi spunînd din nou „tare ciudat!", privi în juru-i, privi în sus.
Luna sta nemişcată drept în vîrful cerului, semn că era pe la miezul nopţii; linişte deplină: venea dinspre heleşteu o adiere mai răcoroasă; pe mal*

, ursuză ca de obicei acea dărăpănată casă cu obloanele închise: * chiul şi bălăriile ce o năpădiseră te prevesteau că de lungă vreme nu mai 11111 ia nimeni aici. Desfăcînd pumnul dintr-o dată, căci aşa dormise tot tim-°C cu pumnul strîns tare, Levko mai nu strigă de uimire cînd văzu ce ţinea P înă; o hîrtie, o scrisorica. „Eh, să ştiu eu carte..." gîndi sucind hîrtia pe JJ1 s sj pe faţă. Dar tot atunci auzi larmă, glasuri în spatele lui.
1 Nu vă temeţi, puneţi mîna pe el fără să mai staţi la gînduri! Ce v-aţi (ricoşat? El - unu, noi - zece. Pun prinsoare pe orice că nu-i diavolul; e un
ca toţi oamenii! striga primarele către străjile ce-l însoţeau, şi pe dată levko se simţi înşfăcat de mai multe braţe, dintre care însă cîteva tremurau varga, de frică. Iar primarele ţinîndu-l de guler îi vorbi aşa:
— Hei, neică, ia mai lasă-te de-acum de înfăţişare fioroasă! Ţi-o fi de cînd tot prosteşti lumea! Numaidecît însă rămase buimac şi-şi holbă ochiul uitîn-du-se ţintă la flăcău; apoi, scăpînd mîinile în jos, şi, de uimire, dînd un pas îndărăt, strigă: Levko! tu, băiete! Care va să zică, tu mi-erai ăsta, măi pui de lele! Ia uite ce odraslă a dracului! Stăteam eu şi mă întrebam cine să fie pezevenghiul care pune la cale toate mişeliile, cine să fie tartorul acela cu cojocul pe dos! Cînd colo, iacătă cine: tu, pacoste ce-mi eşti pe capul lui taică-tu! Tu mi te-apucaseşi să faci tărăboi pe uliţă şi să născoceşti cîntecele acelea!... Ehehe, măi Levko! Da ce-i fi crezînd tu, mă rog? Pesemne că te manîncă rău spinarea! Ia legaţi-mi-l!
— Stai puţin, tătucă! zise Levko. Am poruncă să-ţi dau să citeşti scrisoarea asta.
— Nu-mi arde mie acum de scrisorele, măi puiule! Ia hai, legaţi-l!
— Stai puţin, pane primare, se amestecă pisarul în vorbă, după ce luase hîrtia şi o dezdoise. Văd că-i scrisă de ispravnic cu mîna lui.
— De ispravnic?
— De ispravnic? îngînară străjile, maşinaliceşte.
„De ispravnic? Ciudat! Mi-e şi mai greu acum să pricep!" îşi spuse Levko.
— Ei, hai, citeşte! îi porunci primarele, notarului. Ce scrie ispravnicul?
— S-auzim ce scrie ispravnicul! vorbi şi velnicerul stînd cu pipa-n dinţi şi scăpărînd din amnar.
îşi drese glasul pisarul şi începu a sloveni:
Joroncă. Primarelui Evtuh Makohonenko[12]... Ajuns-au pînă la urechile noastre cum că tu, hodorogule neghiob, în loc să strîngi birurile ce au mai ramas de plătit şi să pui bună rinduială în sat, te-ai prostit şi mai tare şi te ţii de mîrşave făptuiri..."
Dacă n-aud! îi curmă vorba primarul. Zău nimic n-am auzit!
Notarul o luă de la capăt:
Poruncă. Primarelui Evuth Makohonenko. Ajuns-au pînă la urechile n°astrecumcătu, hodo..."

— Stai, lasă partea asta! sări primarele numaidecît. Nu-i nevoie să m citeşti din nou. N-am auzit-o, dar ştiu eu bine că lucrul de căpetenie vine *J.* la vale. Citeşte acolo, mai la vale! "
— „Drept aceea, îţi dau poroncă: pe Levko Makohonenko, fecioru-tău s cununi fără nici cea mai mică zăbavă cu Hanna Petrîcenko. fată de cazac ti din satul vostru, aşijderi să dregi podurile de pe drumul mare. iară fără a m(ştire să nu care cumva să dai căruţe şi cai de la populaţiune ca să transporte pe domnişorii din administraţiuni, chiar de-ar fi ei veniţi de-a dreptul de visternicie. Că dacă la sosirea mea în sat la voi, aflu cum că a rămas neîmplin,: (vreun punct din poruncile mele, tu vei răspunde înainte-mi şi nimeni altul Iscăleşte: „Ispravnicul Kozma Derkaci-Drişpanovski[13], locotenent în rezervă

*• — Iacă dară! se răsti atunci primarele. Ascultaţi şi luaţi aminte: pentru toate, primarele răspunde înaintea celor de sus şi de aceea voi să-l ascultaţi[1] Fără crîcnire să-l ascultaţi! Că de nu, apoi mă rog... Şi înturnîndu-se cu privirea către Levko, adăugă: Pe tine, urmare dînd poruncilor ispravnicului măcar că mi-e de-a mirare cum să-i ajungă lui la ureche una ca asta, fie, te-oi însura; dară mai întîi o să ai de cercetat nagaica, dacă ţine, sau nu! Ştii tu care nagaica: cea de-acasă, de la noi, spînzurată-n cui pe perete, lîngă icoane. îi fac safteaua mîine pe spinarea ta... De unde ai epistolia asta?
Se minunase el, flăcăul, că treaba, în ceea ce-l privea, se schimbase în bine cu nepusă masă, dar tot avusese minte să ticluiască din vreme un răspuns la întrebarea de mai înainte a lui tată-său, ca să-i tăinuiască adevărul adevărat, adică să nu-i spună în ce fel îi ajunsese în mînă acea scrisoare. Şi spuse:
— M-am dus la tîrg aseară şi acolo m-am întîlnit pe uliţă cu ispravnicul, cobora din trăsură. Aflînd că are în faţă-i om **din** sat de la noi, mi-a dat scrisorica asta şi mi-a poruncit să te înştiinţez, **tătucă,** şi eu prin viu grai cum că, pe **drumul** de întoarcere **al lui dintr-acolo unde a plecat,** o **să** se abată pe **la noi, să stea la** masă.
— **Aşa ţi-a spus?**
— Aşa mi-a spus.
— Auzit-aţi? vorbi primarele cătînd măreţ către toţi cei ce-l însoţeau. Ispravnicul, chiar el, vine să stea la masă în sat la noi, adică la mine, care-s capul satului. Oho! Şi făcînd „oho", primarele înălţase un deget în văzduh şi **întorsese puţin capul, de parcă ciulea urechea să asculte ce-i spune cineva După care, adăugă: Ispravnicul vine acasă la mine! Ce zici, pan pisarule?** Daf **tu, cumetre? Asta nu-i puţină cinste! Drept grăiesc?**
— Ba încă, pe cît ţin minte, îi luă pisarul vorba din gură, ispravnicul n-s **fost la masă pînă acum la nici alt cap al vreunui sat.**
— Nu orice cap e **bun de cap! rosti cu ifos primarele; după care** spusa. **gura i se hîi dintr-o dată, slobozind un hîrîit gros ce părea el a fi cumva hoho de rîs, dar mai curînd aducea cu bubuiala tunetului în depărtări. Pan pisarul**

ocoţi? Ţinînd seamă şi avînd în vedere ce simandicos oaspete ne soseşte, cUlT1 fretui at Poronc Precum că din fiece gospodărie să se aducă plocon na un pui, niscai pînză şi ce-o mai fi... Aud? ceN c trebui, pane primare, cum să **nu!**
. Tătucă, şi nunta pe cînd?
Nuntă? Ce ţi-aş mai da eu ţie o nuntă!... Ei, dar ţinînd seamă şi avînd - vedere ce simandicos musafir... V-o cununa popa mîine, duceţi-vă naibii! v ai să vadă ispravnicul ce-nseamnă bun mers al treburilor! Ei, băieţi, H acum puteţi pleca la culcare. Porniţi-vă spre casele voastre!... Tărăşenia de I mj.a adus aminte de vremea cînd eu... Şi, la vorbele acestea, primarul aruncă pe sub sprinceană, după obiceiul lui, căutătura aceea cu tîlc, că adică are de gînd să spună ceva de mare însemnătate.
- Eh, de-acum iar se-aşterne primarul să-nşire cum i-a fost călăuz ţarinei, mormăi Levko, pierind grăbit şi îndreptîndu-se plin de bucurie spre căscioara pe care o ştim, căscioara împresurată de tufani de vişini. „Primească-te Domnul în cerească împărăţia Sa, domniţă bună la suflet şi-atît de frumoasă!" îşi spunea flăcăul întru sine, pe drum. „Veşnic ferice fie-ţi locul între îngeri pe lumea cealaltă! N-o să scot un cuvînt către nimeni despre minunăţia ce-a fost de s-a petrecut în noaptea asta; numai ţie, Galia, ţi-oi povesti. Că numai tu o să-mi dai crezare şi o să te rogi împreună cu mine întru odihna sufletului acelei nefericite fete de sotnic, ce s-a înecat în heleşteu!"

în vremea aceasta, sosise în dreptul căscioarei de care pomeneam mai înainte; fereastra, deschisă; razele lunei, străbătînd înăuntru prin fereastră, i-o arătară pe Hanna culcată; fata dormea cu mîna căpătîi; de somn, i se îmbujoraseră mai tare obrajii; iar buzele ei fremătau rostind nedesluşit numele lui, al lui Levko. „Somn uşor, dragostea mea! Fie-ţi visul plin de tot ce-i mai frumos pe lume; dar las, oricît de frumos ai visa, tot mai frumos va fi pentru noi mîine, de cum ne-om trezi!" Şi, închinînd-o, închise fereastra şi se depărta cu paşi lini. Iar curîndă vreme după asta întreg satul dormea dus; numai luna plutind sus, în slăvi, pe nesfîrşitele întinderi ale falnicului cer ucrainean, îşi urma tot atît de strălucitoare minunata-i călătorie. Şi tot atît de numfal îşi bolteau înălţimile via lor frumuseţe, iar noaptea, noapte dumnezeiască, îşi urma cu măreţie săvîrşirea. Şi tot atît de neasemuit de frumoasă arăta cîmpia strălucind de-o uimitoare lumină argintoasă; doar atît ca nu avea cine să se mai desfete privind toate acestea: se cufundase în somn Wreaga fire. Cînd şi cînd destrămau tăcerea ici-colo doar cîinii, cu lătrăturile °r; iar beţivul de Kalenik a mai umblat încă multă vreme lela pe uliţele pustii, cautîndu-şi fără spor casa.